

հող «զընչանունն» ազատ թարգմանու-
թեան՝ քան թէ բառին բազմանշութեան
արդիւնն է:

Բայտ առաջին խմատին՝ շնչանը խա-
ղացողն ստացած մղմամբ՝ գետնի վրայ
կը դառնար աղմկելով: Այս նկարագրին
մէջ առանց վարանելու կրնանք նկատել
հին աշխարհին (և դեռ մեր օրով ալ)
ծանօթ խաղալիքը, որ գլանաձև էր երբեմն
ու ստորոտը սրացած կոնաձև¹. և մերթ
կոնաձևին վերին մասը շեղակի լայնա-
ցած². Խաղացողը բռնած խարազան մը,
որ կը կազմուէր ձողէ մը՝ վերջացած լա-
րով, կը հարուածէր զայն ստէպ, որով կը
դառնար շրջելով:

Աղոր յաճախ յիշատակութենէն մեր
քով և թարգմանութեանց մէջ անգամ
խառնուելէն կ'իմանանք՝ որ հայ խալար-
կաց մէջ շատ ընդարձակ գործածութիւն
ունէր, ինչպէս էր և Գունաց քով:

Հ. Վ. ՀԱՅՈՒՆԻ

(Շարունակելի)

1. Dar. Turben. — 2. Նոս՝ Flngellum, 1154.

Գ Բ Ա Կ Ա Ն

ՏԱՆԴԵ ԱԼԻԿԻԼԵԻ

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԶԱՅՈՒԹԵՐԻՆ

□ ▼ □

ԵՐԳ Բ.

Տամդէ կ'ընդունուի առաջին յերկմքը՝ որ Լուս-
նիմ է. զը հարցմէ նրա մոտիկիմ թէ ի՞նչ եմ այն
ընթերը՝ որ իր մէջ կ'իրեւան. եւ մէ՛ յարգելով
ամոր կարծիքը, կը բացատրէ ամոռաց պատմութիւնը:

Ո՛վ դուք բոլորը որ փոքրիկ նաւակով՝
Ունկընդրելու խանդաղակաթ՝ ետեւէն
կու գաք նաւուս, որ երգելով կը ծովէ.

Դարձէք ետեւ, ձեր ասփերուն ի խընդիր.
Բացերը մի՛ ելլէք ծովուն, գուցէ զիս
կորսընցնելով աստանդական մուրիք:

Ահօսած ջուրըս եկողքած չէ բընաւ.

Փըլող՝ Պալլասն ինք, առաջնորդ՝ Ապոլոն.

Եւ Սայլն ինծի կը ցուցնեն ինը Մուսայք:

Քիչերըդ դուք որ վիզերնիդ կանուխէն
Բարձրացուցիք հընչականերու սընունդին,
Որով կ'սպրին հոս՝ բայց կը ծնան անյազուրդ,
կըրնաք շատ լաւ անդընդաթոր ծովուն վրայ

Զըգը ձեր նաւն, հետեւելով ափօսիս,

Եւր տակաին ջուրերը չեն դաշտացած:

Փառահեղներն այն որ կողքիս նաւեցին

Զըգարմացան, ինչպէս ընէք պիտի դուք,

Եւրբոր տեսան Յասոնն եղած հողագործ:

Աստուածակերպ արքայութեան բընածին
Յաւեթ ծարաւն ըզմեզ արագ կը տանէր
Գրեթէ ինչպէս որ կը տեսնէք դուք երկինքն:

Երանուհի վեր կը նայէր, ես՝ իրեն,

Եւ նետ մը ուղքան միջոցի մէջ կ'արեւած

Աղբիւնի դուրս կը սրւնայ՝ կը հանգչի.

Նոյնքան արագ հասայ ես տեղ մ'ուր քաջեց
Հիասքանչ բան մը դէմքս իրեն. եւ սակայն
Ան որմէ գործըս չէր կըրնար մընալ գաղտ,

Ինձ դարձած այնքան ուրախ, ուրքան աղուոր
«Երախտապարտ մըտքով դարձիր առ Աստուած,
Ըսաւ, որ մեզ առաջին աստղը մըտքուց»:

Ինձ կը թըլէր թէ ամպ մը մեզ ծածկել չուրջ,
Լուսափողփող, խիտ, հաստատուն ու զմեծիտ,
Իբր աղամանդ որ արեւէն զարնւէր:

Իր մէջ առաւ ըզմեզ գոհարն յաւերժիկ
Ինչպէս որ ջուրը կ'ընդունի լոյսին շողն,
Եւ կը մընայ ինք անանշատ, անբաժան:

Եթէ մարմին էի, (հոս չ'ըմբռնուրիք
Տարածութեան մ'ինչպէս ուրիշ մ'անդուրժեց,
Որ կ'ըլլայ երբ մարմին մարմնոյ մըտնէ մէջ),

Ա՛ս պէտք էր մեր իղձը վառէր՝ տեսնելու
Այն էութիւնը, որ մեզի կը ցուցնէ
Մեր բընութեան եւ Աստուծոյ միութիւնն:

Հոն պիտ' տեսնէք ինչ բանի հոս կը հաւատաք՝
Անապացոյց՝ յանդիման, զերդ առաջին
Բուն ճըլմարիտը՝ որուն մարդ կը հաւատայ:

Ես պատասխան տըլի. «Տիկին, ջերմօղէն

Որքան կըրնամ շընորհակալ եմ Անոր՝

Որ հեռացուց մահկանացուն երկինքն զիս:

Բսէ սակայն ինծի ի՛նչ ես սեւ բիծերն
Այս մարմինին, որ վարն երկրի վրայ կու տան
կայենի շուրջն առասպելներ հընարել:

Նէ ժըպտեցաւ քիչ մ'եւ ըսաւ ինձ ապա.

«Մարդիկ կարծիքն եթէ երբեք սխալի հոն

Որ չի բանար ըզպայութեանց բանալին

Չարմացումի սլաքներն ասկէ վերջ ըզգեք

Պէտք չեն խոցել, զի կը տեսնեն որ մըտքին
կարճ են թեւերն՝ երբ հետեւի զգայութեանց։
Բայց ըսէ՛ դժն ինչ կը խորհիս այս մասին»։
Եւ եւ. «Մեզի վարն այլազան երեւցածն
Արդիւնք է եւ կարծիմ նստի ու խիտի»։
Եւ նէ. «Տեսնես պիտի անշուշտ թէ ո՞րքան
Սրբաւ է քու կարծիքդ՝ երբ լաւ ունկնդրես
Առաջ բերած իմ հակառակ պատճառներս։
Ութերորդ գունդը կը ցուցնէ ձեզի շատ
Լոյսեր, որոնք ըստ քանակին՝ Լուրակին
կըրնան տարբեր դժմբեր բերել երեւան։
Եթէ արդիւնք ըլլար նստի ու խիտի,
Ամէնուն մէջ պէտք է լլար մէջ յատկութիւն,
Աւելի կամ նըազ եւ կամ հաստար։
Ցատկութիւններ պէտքէս հարկ է լլան յայտնի
Սկզբունքներու արդիւնք, որոնք ամէկէն զատ՝
Քու կարծիքով պէտք է իսպառ շննշուէին։
Դարձեալ եթէ նստը պատճառ է բծիին
Ջորը կը փրնտես, այս մուրակը կամ իր
Այս ինչ մասին մէջ նիւթէ ծոմ պիտի լլայ,
կամ զերդ մարմինն իր այս մասին մէջ զէր է,
Եւ այն մասին մէջ նհհար, այսպէս ալ աս
Պիտի փոխեր թուղթերը իր հատորին։
Եթէ առջինն ըլլար՝ յայտնի պիտի լլար
երբ խաւարի արփին, զի այս պարապէն
Պիտ՝ անցնել լոյսն՝ ինչպէս ուրիշ պարապէն։
Աս չէ. ուրեմն մենք երկրորդը տեսնենք.
Եթէ ասի եւս յաջողիմ շախմատել,
Քու կարծիքդ սրբաւն յայտնի պիտի լլայ։
Եթէ այս նստը չի՝ անցնի կողմէ կողմ,
Պէտք է վախճան մ'ըլլայ, ուրկէ անգինն ալ
իր հակառակը թոյլ չիտայ անցնելու։
Եւ հարկ է ես դառնայ անկէ ճառագայթի,
Ինչպէս որ Գոյնը կը դառնայ՝ պակիէն,
Որ իր ետին կապարն ունի ծածկւածա։
Արդ պիտի՝ սես թէ ճառագայթն հոս մըթին
կը յայտնուի՝ քան ուրիշ ո՛ր է և տեղ։
Ջի աւելի խոքօն է ես ցուցածա։
Այս հարցուածն ըզբզ կըրնայ ազատել
փորձը միայն, եթէ երբեք փորձես զայն,
Միակ աղբիւրն արուեստներուն ձեր բոլոր։
Ա՛ռ երեք հառ հայրի, եւ նոյն խնորոցով
Երկուքս հեռու դիր քանէ, միւսն՝ հեռագոյն։
Եւ քու աչքերդ առջի զոյգին մէջ զգորի։
Անոնց դարձած՝ զընել տուր լոյս մը ետիդ,
Որ այն երեք հայրիներուն կըրակ տայ,
Ու քեզ դառնայ ցուանալով ամէնքէն։
Եւ թէն լոյսն հեռաւոր չի տարածուիր
Այնչափ՝ որչափ միւս երկուքինն, եւ սակայն
Պիտի տեսնես երեք լոյսերն հաւասար։

Արդ ինչպէս տաք նըլոյններուն հըպումէն
Գոյացութիւնը ձիւնին մերկ կը մընայ
Իր նախնական ցըրտութեանն ու գոյնին.
Այսպէս քու միտքդ ալ մերկ ծնացած սըխալէ՝
Կ'ուզեմ անանկ լուսով մը զայն ողողել,
Որ քու աչքիդ առջեւ թըրթոյ փողփողուն։
Ատուածային խաղաղութեան երկընթափ
Մարմին մը հիւս կու գայ որու զօրութիւնն
Է հաստարան իր մէջ եղող իրերուն։
Ցաշորդ երկինքի՝ որ ունի շատ շատ աստղեր,
Կը բաժնէ այն էութիւնն այլ էութեանց,
Իրմէ անշատ, եւ ծըրարուած իրեն մէջ։
Եւ միւս գունտերը զանազան կերպերով՝
Ջորութիւնները որ ունին իրենց մէջ,
Կ'ուղղեն իրենց նըպատակին ու սերմին։
Ախարհի այս գործարանները կ'երթան
Այսպէս՝ ինչպէս կը տեսնես արդ՝ ոտն առ ոտն.
Վէրէն կ'առնեն ու կը բաշխեն վարիներն։
Եւ դիտէ՛ ինչպէս այդ ճամբով կ'երթամ ես
Ճըմարիտին՝ որուն փափաքն ունիս դուն,
Որ կարենաս բըռնել վերջն հունը մինակդ։
Ոյժն ու շարժումը սըրբազան գունտերուն
Երանելի շարժիչներէն կը բըղիւի,
Ջերդ մուրճին գործն յառաջ կու գայ դարբինէն։
Երկինքն այնքան լոյսերէ պերճ յօրինուած՝
Ջինքը շարժող խորունկ մըտքէն կ'ընդունի
Պատկերն ու ինք կ'ըլլայ անոր հաղապար։
Եւ ինչպէս ձեր փոշիին մէջ ձեր հոգին
Կը տարածուի անգամներու մէջ տարբեր,
Որոնք ամէնքն ունին տարբեր պատշտներ.
Իմացական միտքն այսպէս իր բարութիւնն
Ատողերուն մէջ բազմապատկած կը սըփոէ
Իր միութեան վըրայ ինքզինք շարժելուն։
Ջորութիւններ տարբեր՝ տարբեր հանգոյցով
Կը միաձայն մարմնոյն որուն կու տան կեանք,
Ինչպէս հոգին կը շաղկապուի մարդոց մէջ։
Ջըւրմիջն բնութեանն համար որմէ կը բըլիւի,
Մարմնոյն մէջէ կը փայլի այն զօրութիւնն,
Ինչպէս ցընծուեն՝ առոյգ բիբին ընդմէջէն։
Անկէ՛ առաջ կու գայ եւ ոչ թէ խիտէ
կամ անսուրէ տարբերութիւնը լոյսի,
Բուն պատճառն ան է՝ որ յառաջ կը բերէ

[ծանոց

Համաձայն իր բարութեան թուին ու պայ-

թորմ. Հ. Ա. ՂԱԿԻՆԻՍԵ

(Շարունակելի)

Արքայադէմք Ա. Երզր տես Բագմ. 1921 Սկզբ.
էջ 288.